

Onderwerp

Joodse synagoge

Opsteller	Arjen Besselink	Behandeldatum	18 mei 2021
Programma	Bestuur en Organisatie Cultuur en Cultureel erfgoed	Status	Openbaar
Portefeuillehouder	drs. H.M.F. Bruls en N.P. Vergunst		

Advies

1. Met de Stichting Synagoge Nijmegen een vaststellingsovereenkomst te sluiten, waarin we de resterende schuld van de stichting kwijtschelden.
2. In deze vaststellingsovereenkomst het recht op eerste aankoop voor €1 te verankeren en de onderhoudstoestand van het pand te borgen.

Aanleiding

In ons centrum, aan de Nonnenstraat, ligt de synagoge. Ruim 260 jaar geleden werd dit gebouw in gebruik genomen voor Joodse erediensten. Begin deze eeuw hebben wij en de Joodse gemeenschap onze krachten gebundeld om dit rijksmonument op te knappen en opnieuw als synagoge in gebruik te nemen. Zowel wij als de Stichting Synagoge Nijmegen (SSN) hebben in dit pand geïnvesteerd.

In 2009 hebben wij financiële afspraken gemaakt met de SSN. Afgesproken is dat de SSN geen rente en afschrijving hoeft te betalen over een restant van een lening. In maart 2021 zijn deze afspraken formeel afgelopen. De vraag ligt nu voor wat met deze lening te doen.

De SSN is opgericht om de historische bestemming van de synagoge aan de Nonnenstraat opnieuw tot leven te wekken. Het rijksmonument in de benedenstad diende eerder als dependance van het museum de Commanderie, maar deze dependance werd overbodig door de bouw van Museum het Valkhof. Gelijktijdig bleek de synagoge aan de Gerard Noodstraat te groot te zijn, en verhuisde de Joodse gemeenschap naar de Nonnenstraat. Voor één gulden verkochten wij de synagoge aan de Nonnenstraat.

Het Rijksmonument werd begin deze eeuw opgeknapt, en na de verhuizing naar de Nonnenstraat heeft de SSN ook veel verbeteringen doorgevoerd en is het pand uitstekend onderhouden. Door gebruik te maken van diverse beschikbare fondsen, zoals onder andere ondersteuning vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Na de afspraken van begin deze eeuw, resteerde een schuld van €208.000 van de SSN aan de gemeente Nijmegen. Op 7 december 2009 besloten wij hier geen afschrijvings- en rentekosten voor in rekening te brengen bij de SSN. Het is een kleine gemeenschap en deze lasten pasten niet binnen de toenmalige begroting. Gelijktijdig hebben wij er voor gekozen de boekwaarde van de schuld af te boeken in onze administratie, ook omdat we het niet als realistisch beschouwden dat er in de toekomst betaling zou plaatsvinden. Dit is gebeurd in een niet openbaar besluit.

Nu zijn we ruim tien jaar verder en ligt hetzelfde vraagstuk voor. Wat te doen met de schuld die de SSN heeft bij de gemeente Nijmegen. De SSN heeft bij ons formeel het verzoek tot kwijtschelding gedaan.

Beoogde impact

1. Te borgen dat de synagoge aan de Nonnenstraat gebruikt kan blijven worden als synagoge.
2. Heldere afspraken te verankeren tussen de SSN en de gemeente Nijmegen, waarin onze positie ook recht doet aan de investeringen die wij gedaan hebben.
3. Een financiële keuze te maken met betrekking tot de schuld die voor de SSN een gezonde balanspositie creëert, en die recht doet aan de investeringen de SSN de afgelopen periode mogelijk heeft gemaakt in het pand.
4. Het afronden van het dossier op een toekomstbestendige manier.

Argumenten

Voordat we overgaan tot de argumentatie van de (technische) besluitpunten, is het belangrijk om te benadrukken dat we het belangrijk vinden dat de synagoge gebruikt kan blijven worden door de Joodse gemeenschap en dat we belang hechten aan het onderhoudsniveau van onze (rijks)monumentale panden.

1.1 *Het was en is onrealistisch om te verwachten dat de SSN de schuld van €208.000 terugbetaalt.*

In 2009 constateerden het toenmalige college al dat het onrealistisch was om te veronderstellen dat de schuld zou worden terugbetaald. Daarom is er ook voor gekozen om de schuld af te boeken van onze balans. Recent hebben gesprekken met de SSN plaatsgevonden. De SSN heeft een jaaromzet van om en nabij de € 50.000. Deze omzet wordt grotendeels geïnvesteerd in onderhoud. Er is binnen de exploitatie van de stichting geen ruimte om af te lossen en rente te betalen, net als in 2009. Een verplichting tot aflossing zou tot een beëindiging van de stichting leiden.

1.2 *De SSN heeft de afgelopen tien jaar investeringen in het pand mogelijk gemaakt die coulance met betrekking tot de schuld rechtvaardigen.*

Zoals hierboven vermeldt, worden de inkomsten van de SSN met name geïnvesteerd in het pand aan de Nonnenstraat. Vaak aangevuld met inkomsten uit fondsen. Het pand ziet er dan ook uitstekend uit (wij controleerden dit jaarlijks). Omdat de SSN deze investeringen nooit kan terugverdienen omdat wij eerste recht hebben op terugkoop, en je derhalve kunt stellen dat de investeringen die de SSN doet rechtstreeks bij ons zouden kunnen landen in de toekomst, is verdedigbaar dat we met coulance met deze schuld om kunnen gaan.

1.3 *De balanspositie van de SSN is scheef en deze herstellen wij met dit besluit.*

De SSN heeft enerzijds een schuld en anderzijds een onroerend goed. Dat onroerend goed kan echter alleen tegen marktwaarde verkocht worden als de gemeente afziet van haar recht op aankoop. Als de SSN hiertoe zou besluiten, zou dat in dat concrete geval leiden tot een liquiditeitsprobleem. Door de schuld kwijt te schelden (in combinatie met het verlagen van de boekwaarde van het pand én het toekomstig bestendigen van het eerste recht op terugkoop van de gemeente), ontstaat er weer een gezonde balanspositie.

2.1 *Dit doet recht aan de investeringen die wij in het pand gedaan hebben.*

Niet alleen de SSN, maar ook wij hebben geïnvesteerd in het pand. Wij met name in de

periode vlak na de eeuwwisseling. Daarnaast hebben we het pand voor één gulden verkocht.

2.2 *Dit borgt de kwaliteit van het pand.*

We leggen het onderhoudsniveau van het pand vast in de vaststellingsovereenkomst, waardoor we weten dat het onroerend goed in goede staat blijft.

1.4 (en 2.3) *We sluiten hiermee het dossier op een toekomstbestendige manier af.*

Dit dossier is een bijzonder dossier. Na de verkoop van het pand en de vaststellingsovereenkomst in 2009, is de gemeente eigenlijk niet betrokken geweest anders dan dat vanuit het erfgoedperspectief het pand periodiek geïnspecteerd werd. Meer dan tien jaar later ligt vervolgens exact hetzelfde vraagstuk op tafel. Door dit besluit te nemen, borgen we de kwaliteit van het pand en de situatie tussen de SSN en de gemeente Nijmegen, zonder dat we over een aantal jaar het vraagstuk op vergelijkbare wijze weer op tafel krijgen. Uiteraard blijven we wel in contact met de SSN, indien er zich vraagstukken voordoen.

Kantttekeningen

We doen met dit besluit feitelijk een schenking van €208.000 aan de SSN. Wij zijn echter van mening dat het verleden en de wederzijdse afspraken dit besluit in alle redelijkheid rechtvaardigen.

Juridisch is uitgezocht dat er geen sprake is van staatssteun. Aangezien het gaat om een rijksmonument (cultureel erfgoed) kan er gebruik gemaakt worden van een algemene groepsvrijstelling voor cultuur en cultureel erfgoed. Het kwijtschelden van het volledige bedrag levert geen staatssteun op.

Financiën

Omdat de schuld al afgeboekt is in onze administratie, heeft dit besluit geen financiële gevolgen die in onze stadsrekening zichtbaar worden. Feitelijk schelden we echter wel een schuld vrij (die we – tenzij er zich grote veranderingen voordoen – nooit zullen innen).

We hebben de jaarrekeningen van de SSN ingezien en een analyse gemaakt van eventueel verbonden partijen van de SSN.

Vervolg

De vaststellingsovereenkomst (bijlage) kan binnen bovenstaande kaders afgerond worden. Ondertekening vindt plaats door de burgemeester.

Bijlage:

Vaststellingsovereenkomst Stichting Synagoge Nijmegen